

PGP-gids

Handboek voor scholen

die het praktijkgericht programma
willen implementeren

2024

Voorwoord

Het praktijkgericht programma als verrijking voor onze gemengde en theoretische leerweg.

In een wereld die constant verandert, is het van belang dat leerlingen goed voorbereid zijn op hun toekomstige carrières en opleidingen. Het praktijkgerichte programma (pgp) biedt onze scholen een unieke en innovatieve aanpak die onze leerlingen inspireert en uitdaagt om hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Door middel van levensechte opdrachten van echte opdrachtgevers, maakt het pgp het mogelijk voor leerlingen om de wereld van beroepen en werk op een betekenisvolle manier te verkennen.

Waarom hebben we als Curio gekozen voor het toepassen van het pgp in de gemengde- en theoretische leerweg?

Het pgp biedt vmbo-leerlingen in de gl en tl de kans om zich te oriënteren op hun toekomst. Door hen in contact te brengen met een breed scala aan praktijkgerichte opdrachten, krijgen ze een beter inzicht in verschillende beroepen en werkvelden. Dit helpt hen om een bewuste keuze te maken voor hun vervolgonderwijs, waardoor de overgang naar het mbo of havo soepeler verloopt. Bovendien leren ze om te gaan met echte verantwoordelijkheden, werken aan hun probleemoplossende vaardigheden en ontwikkelen een professionele houding.

Kortom het praktijkgericht programma biedt een inspirerende en toekomstgerichte aanpak voor het onderwijs. Onze huidige ontwikkelingen (bekeken vanuit het instellingsplan) en het pgp zullen er onder andere voor zorgen dat onderwijs een blijvende en positieve impact heeft op de ontwikkeling van jonge mensen.

Als directie vmbo zijn wij trots op de ontwikkelingen die het leerlab in samenwerking met de scholen op gang heeft gebracht. Wij kijken vol vertrouwen uit naar de verdere ontwikkeling van het pgp in onze scholen!

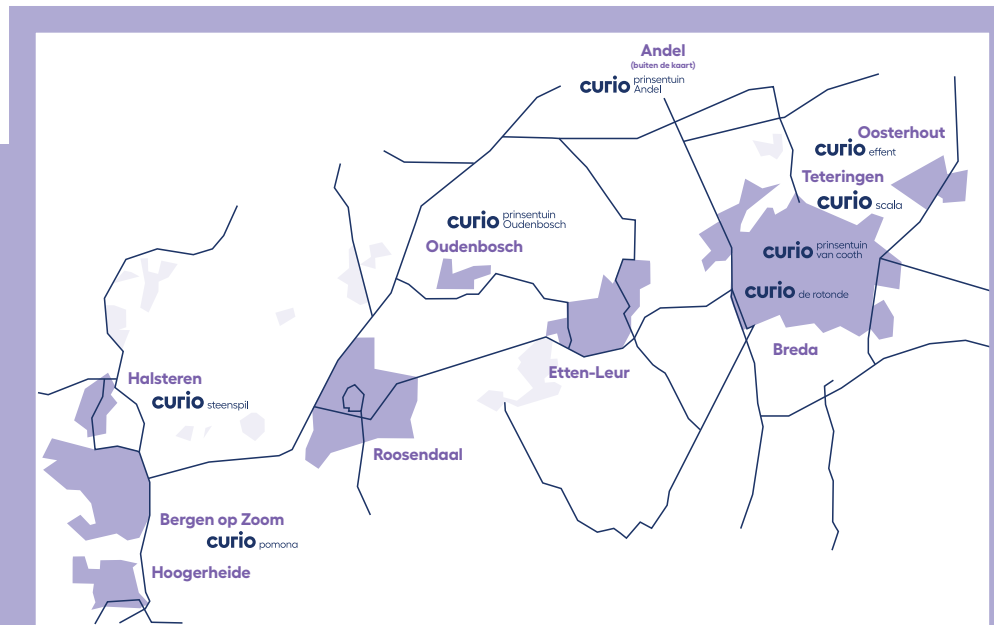
Pieter de Rooij, Ellis Kahlé, Ruud Engelse
Directeuren vmbo

Inhoud

Inhoudsopgave	3		
Inleiding	4		
Achtergrond van het praktijkgericht programma	4		
1. De invoering van een praktijkgericht programma in de school	5		
1.1 Wat is een goed praktijkgericht programma?	5		
1.2 Wat levert het praktijkgericht programma op?	5		
1.3 Regels rond het praktijkgericht programma	6		
1.4 Landelijke planning van het praktijkgericht programma	7		
1.5 Vavo en het praktijkgericht programma	7		
2. Curio en het praktijkgericht programma	8		
2.1 Curio en het pgp	8		
2.2 Leerlab praktijkgericht programma	8		
3. Het aanbod van praktijkgerichte programma's	9		
3.1 Soorten programma's	9		
3.2 Eisen docenten	9		
3.3 Duur van een pgp	9		
3.4 Examenprogramma's en het pgp	10		
3.4.1 Optie A: pgp in het vrije deel op dezelfde wijze als de tl	11		
3.4.2 Optie B: pgp ter vervanging van het profieldeel van het beroepsgerichte programma	11		
3.4.3 Optie C: pgp in het vrije deel naast het volledige beroepsgerichte programma	11		
4. Welke profielgebonden vakken horen bij het praktijkgericht programma?	12		
5. Voorbeelden van lessentabellen	13		
6. Planning invoering pgp door de schoolorganisatie	15		
7. Veranderen in de school	17		
8. Toekomst	20		
9. Bronnen	21		
Bijlage A	23		

Inleiding

De onderwijssector wil gl- en tl-leerlingen helpen om zich beter te oriënteren op het beroepenveld en de arbeidsmarkt. Curio heeft daarom besloten dat het nieuwe landelijke praktijkgericht programma (pgp) onderdeel wordt van het curriculum op ons vmbo. In deze handleiding vind je de kaders, de knelpunten en aandachtspunten voor de implementatie van het pgp op jouw school.

Figuur 1: Curio in de regio (2023)

Achtergrond van het praktijkgericht programma

Uit onderzoek blijkt dat vmbo tl-leerlingen door gebrek aan praktische ervaring zich onvoldoende kunnen oriënteren en voorbereiden op het aansluitend vervolgonderwijs. Dit zorgt voor aansluitingsproblemen naar vooral naar het mbo. Ook gl-leerlingen missen brede oriëntatie, omdat de beroepsgerichte vakken in deze leerweg vaak een te specifieke beroepsgerichte invulling krijgen.

Om dit te veranderen is er nu vanuit het ministerie een breder praktisch vak: het praktijkgericht programma (pgp). Een nieuwe aanpak die vraagt om een aanpassing in het curriculum. Het pgp wordt bij de tl toegevoegd aan de avo-vakken. Bij de gl komt het pgp in plaats van of naast het beroepsgerichte vak.

De invoering van een praktijkgericht programma in de school

1

1.1 Wat is een goed praktijkgericht programma?

Een goed praktijkgericht programma is een programma, dat bestaat uit levensechte en contextrijke opdrachten, waarbij leerlingen de beroepspraktijk echt ervaren door actief kennis te maken met een bedrijf als opdrachtgever, zodat ze een beroepsbeeld kunnen ontwikkelen.

In een goed praktijkgericht programma:

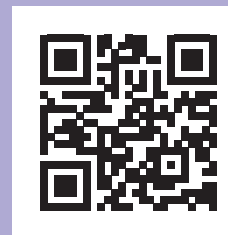
- Werken onderwijs en regionaal bedrijfsleven* vanuit een eigen verantwoordelijkheid actief samen aan de inhoud (en beoordeling) ervan;
 - Wordt aangesloten bij de actuele ontwikkelingen in de regio en wordt een directe link gelegd met verwante mbo-domeinen.
- Leren leerlingen door te doen, waarbij een praktijkervaring en de reflectie daarop centraal staan;
 - Werken leerlingen aan concrete producten of diensten.
 - Werken leerlingen gericht aan de ontwikkeling van vakspecifieke kennis en vaardigheden naast het verwerven van algemene competenties die van belang zijn voor een succesvolle start in het vervolgonderwijs;
 - Worden leerlingen gestimuleerd om zelf initiatief te nemen en keuzes te leren maken. Bij het uitvoeren van een opdracht kunnen leerlingen een eigen aanpak kiezen.
 - Oriënteren leerlingen zich op hun vervolgopleiding.

*onder bedrijf/bedrijfsleven verstaan we ook maatschappelijke instellingen.
(Stichting platforms vmbo, 2023)

1.2. Wat levert het praktijkgericht programma op?

Het doel van het praktijkgericht programma is om de gl- en tl-leerlingen de kans te geven zich beter te oriënteren op het beroepenveld en mogelijke vervolgopleidingen. Dat gebeurt via praktische en levensechte opdrachten bij of voor (externe) opdrachtgevers.

- Het pgp zorgt dat leerlingen beter zijn voorbereid op hun toekomst.
- Leerlingen raken meer betrokken en gemotiveerd.
- Leerlingen kunnen via het pgp brede metacognitieve vaardigheden ontwikkelen.
- Het nieuwe vak stelt leerlingen in staat om kennis, vaardigheden en houdingen toe te passen in een realistische context.

↙
Scan de QR-code
of [klik hier](#) voor de kamerbrief van
Minister Wiersma, 11 mei 2023
betreft praktijkgerichte programma's

1

De invoering van een praktijkgericht programma in de school

1.3 Regels rond het praktijkgericht programma

- Het praktijkgericht programma bestaat uit het doen en maken van verschillende (externe) opdrachten (in groepsverband).
- Het telt mee voor het eindexamen (zak/slaag regeling) en wordt afgesloten met een SE (schoolexamen) en telt niet mee voor de CE 5,5-regeling.
- Het praktijkgericht programma beslaat gemiddeld 320 klokuur (richtlijn) met afsluiting in leerjaar 3 of 4 (starten in de onderbouw is mogelijk, maar kan daar niet afgesloten worden).
- De school bepaalt afhankelijk van gl of tl welke van de 13 (licentievrije en/of licentiegebonden) praktijkgerichte programma's geïmplementeerd kunnen worden. De school kan kiezen uit één of meerdere programma's die passen bij het overige onderwijsaanbod.

Infographic pgg (leerlab pgg, 2024)

De invoering van een praktijkgericht programma in de school

1

1.4. Landelijke planning van het praktijkgericht programma

Vanaf schooljaar 2024-2025 mogen scholen op vrijwillige basis een praktijkgericht programma aanbieden als examenvak in de gl en tl. Minister Wiersma vertelt in de kamerbrief van 11 mei 2023 dat de periode 2024-2027 gezien wordt als oriëntatieperiode. Naar aanleiding van de bevindingen en de evaluatie vanuit de pilotscholen wordt verder besloten over de inrichting van het praktijkgericht programma.

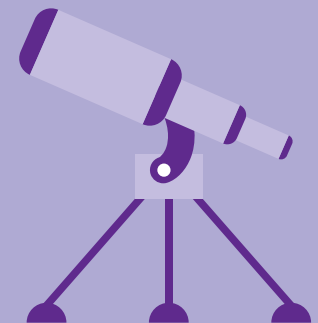
In eerste instantie werd onderzocht of gl en tl konden worden samengevoegd tot een nieuwe leerweg. De nieuwe leerweg zou praktijkgerichter worden dan het huidige programma. In maart 2024 is besloten om de nieuwe leerweg voorlopig uit te stellen en niet in te voeren. Het zou een te grote wijziging van het onderwijsstelsel worden.

1.5 Vavo en het praktijkgericht programma

Curio vavo biedt een vmbo-tl opleiding voor leerlingen uit de regio die hun vmbo-tl diploma niet hebben behaald. Zij krijgen vooral maatwerk-trajecten om hun vmbo-tl diploma te halen. Het ppg op de vavo zal ook maatwerk zijn.

Enkele mogelijkheden om het praktijkgericht programma op de vavo aan te bieden:

- samenwerken met een (Curio) vmbo-school om een praktijkgericht programma aan te bieden.
- Curio vavo biedt het praktijkgericht programma aan (regulier en/of extra curriculair).

2

Curio en het praktijkgericht programma

2.1 Curio en het ppg

Curio wil leerlingen en studenten een goede toekomst bieden. Weten waar je talenten liggen en hoe je jezelf ontwikkelt, op de arbeidsmarkt van de toekomst, is nu belangrijker dan ooit. Curio biedt daarom onderwijs waarin leerlingen en studenten centraal staan.

Het onderwijs van Curio moedigt de leerlingen aan om te ontdekken wie ze zijn, waar hun passie ligt en welke vervolgopleiding bij hen past, zo prikkelt Curio de nieuwsgierigheid. Leerlingen van Curio worden opgeleid tot zelfbewuste deskundigen in hun vakgebied. Curio vindt dat het praktijkgericht programma (pgp) bij deze visie aansluit.

Daarom heeft Curio besloten dat het ppg onderdeel wordt van het curriculum op al haar vmbo-scholen.

2.2 Leerlab praktijkgericht programma

Om de Curio vmbo-scholen goed op de implementatie van het ppg voor te bereiden, heeft Curio het leerlab praktijkgericht programma gevormd. Hierin zitten docenten van verschillende Curio vmbo-scholen. Zij werken gezamenlijk aan een plan van aanpak. Het leerlab levert geen inhoudelijke praktijkgerichte programma's binnen de gl en tl.

Het resultaat betreft twee handboeken: één voor scholen en één voor docenten. Daarnaast doet het leerlab voorstellen om het werkveld (actief) bij het ppg te betrekken om zo leerlingen op te leiden tot toekomstige nieuwe werknemers/ arbeidskrachten. Het opleiden van nieuwe medewerkers doet Curio samen met de regio!

We verwijzen voor de oorspronkelijke opdracht van het leerlab praktijkgericht programma naar bijlage A van deze gids.

Het aanbod van praktijkgerichte programma's

3.1 Soorten programma's

Binnen het ppg zijn twee soorten programma's:

Licentievrij (tl-route)	Licentiegebonden (gl-route)
Deze mogen door alle scholen met een gemengde en/of theoretische leerweg worden aangeboden.	Deze mogen alleen aangeboden worden door scholen met licentie in een van bijbehorende vmbo-profielen.
<ul style="list-style-type: none">• Dienstverlening en Producten (DenP)• Economie en Ondernemen (EenO)• Informatie-technologie (IT)• Technologie en Toepassing (TenT)• Techniek en Innovatief Vakmanschap (TIV)• Zorg en Welzijn (ZW)• Groen (G) (voor vmbo-scholen die al in het bezit zijn van een licentie Groen)	<ul style="list-style-type: none">• Bouwen, Wonen en Interieur (BWI)• Groen (G)• Horeca, Bakkerij en Recreatie (HBR)• Maritiem en Techniek (MaT)• Media, Vormgeving en ICT (MVI)• Mobiliteit en Transport (MenT)• Produceren, Installeren en Energie (PIE)

3.2. Eisen docenten

Licentiegebonden programma's mogen alleen worden verzorgd door een bevoegd docent voor het gelijknamige profielvak in de basisberoepsgerichte, kaderberoepsgerichte en/of gemengde leerwegen.

Ook voor de licentievrije programma's is het uitgangspunt dat deze programma's worden gegeven door een docent die bevoegd is voor het gelijknamige profielvak. Deze docenten zijn echter niet altijd beschikbaar voor scholen die de theoretische leerweg aanbieden. Voor schooljaar 2024-2025 tot en met schooljaar 2027-2028 wordt daarom een uitzondering gemaakt. Het ppg kan in die periode worden gegeven door een docent die bevoegd is voor de bovenbouw van het vmbo en een voor het praktijkgericht programma relevante scholing heeft gevolgd.

3.3. Duur van een ppg

Een praktijkgericht programma is groter dan (richtlijn van 320 klokuur) een profielvak van een beroepsgericht gl-programma en van een avo-vak in de theoretische leerweg (200 klokuur). Om dit verschil te compenseren kunnen scholen die het praktijkgericht programma in de gemengde leerweg en/of theoretische leerweg aanbieden eventueel in het derde leerjaar een avo-vak minder aanbieden.

3

Het aanbod van praktijkgerichte programma's

3.4 Examenprogramma's en het pgp (OCW, zd)

In de twee figuren hieronder is het examenprogramma van de gl met toevoeging van het praktijkgericht programma uitgewerkt. Hierna zijn verschillende opties te lezen voor invoering van het praktijkgericht programma. Ook zijn de gevolgen van de verschillende opties opgenomen.

	Examenprogramma gl zonder pgp	Examenprogramma gl met pgp (A) → tl-route		Examenprogramma gl met pgp (B) → pgp in profieldeel	Examenprogramma gl met pgp (C) → pgp in vrij deel
Gemeenschappelijk deel	<ul style="list-style-type: none"> - Nederlands - Engels - Maatschappijleer - CKV¹ - LO - Profielwerkstuk 	<ul style="list-style-type: none"> - Nederlands - Engels - Maatschappijleer - CKV¹ - LO - Profielwerkstuk 	Gemeenschappelijk deel	<ul style="list-style-type: none"> - Nederlands - Engels - Maatschappijleer - CKV¹ - LO - Profielwerkstuk 	<ul style="list-style-type: none"> - Nederlands - Engels - Maatschappijleer - CKV¹ - LO - Profielwerkstuk
Profieldeel	<ul style="list-style-type: none"> - Profielgebonden vak (I) - Profielgebonden vak (II) - Beroepsgericht programma: - twee profielmodulen 	<ul style="list-style-type: none"> - Profielgebonden vak (I) - Profielgebonden vak (II) 	Profieldeel	<ul style="list-style-type: none"> - Profielgebonden vak (I) - Profielgebonden vak (II) - <i>Praktijkgericht programma</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Profielgebonden vak (I) - Profielgebonden vak (II) - Beroepsgericht programma: - twee profielmodulen
Vrij deel	<ul style="list-style-type: none"> - Vrij AVO-keuzevak (I) - Beroepsgericht programma: - twee keuzevakken 	<ul style="list-style-type: none"> - Vrij AVO-keuzevak (I) - <i>Praktijkgericht programma</i> 	Vrij deel	<ul style="list-style-type: none"> - Vrij AVO-keuzevak (I) - Beroepsgericht programma: - twee keuzevakken 	<ul style="list-style-type: none"> - Vrij AVO-keuzevak (I) - Beroepsgericht programma: - twee keuzevakken - <i>Praktijkgericht programma</i>
Doorstroomrecht havo	- Vrij AVO-keuzevak (II)	- Vrij AVO-keuzevak (II)	Doorstroomrecht havo	- Vrij AVO-keuzevak (II)	- Vrij AVO-keuzevak (II)

Het aanbod van praktijkgerichte programma's

3

3.4.1 Optie A: pgp in het vrije deel op dezelfde wijze als de tl

Wanneer een school ervoor kiest het volledige beroepsgerichte programma te vervangen door het pgp, biedt het in principe hetzelfde onderwijsaanbod aan als een tl. Het pgp staat in het vrije deel van het examenprogramma. Het pgp wordt afgesloten met een schoolexamen.

Belangrijke aandachtspunten:

- Je biedt hiermee een tl-programma aan. Leerlingen ontvangen dan ook een tl-diploma. Hierbij zijn de tl-profielen van kracht. Een pgp is niet gebonden aan een profiel, aangezien het pgp in het vrije deel van het examenprogramma staat.
- Het pgp wordt afgesloten met een schoolexamen. Je mag dit cijfer niet mee laten tellen voor de 5,5-voorwaarde van het centraal examen.
- Aangezien je een tl-programma aanbiedt, vervalt de gl-bekostiging.
- Binnen deze variant gelden de licentievoorwaarden van de tl.
- Je kunt deze variant alleen aanbieden als je in het bezit bent van een mavo-licentie.

3.4.2 Optie B: pgp ter vervanging van het profieldeel van het beroepsgerichte programma

Scholen krijgen de gelegenheid het praktijkgericht programma aan te bieden in plaats van het profieldeel van het beroepsgerichte programma. Dit profieldeel is normaliter kleiner dan het pgp. Daarom mag je in leerjaar drie één vak laten vallen.

Belangrijke aandachtspunten:

- Voor deze variant gelden andere licentievoorwaarden:
 - Voor de huidige profielen van de gl gelden de huidige licentievoorwaarden, ook voor EenO en ZenW.
 - De pgp's, IT en TenT mag je alleen aanbieden in plaats van de volgende profielvakken: DenP, EenO, Groen, HBR, MVI en ZenW. Je dient binnen deze variant in het bezit te zijn van één van deze licenties.
 - Het pgp TIV mag worden aangeboden in plaats van de volgende profielvakken: BWI, MaT, MenT en PIE. Je dient binnen deze variant dan ook in bezit te zijn van één van deze licenties.
 - Het pgp wordt afgesloten met een schoolexamen. Je mag dit cijfer niet mee laten tellen voor de 5,5-voorwaarde van het centraal examen.

3.4.3 Optie C: pgp in het vrije deel naast het volledige beroepsgerichte programma

Scholen kunnen er ook voor kiezen het pgp als verbreding naast het beroepsgerichte programma te doen (extra curriculaire). Het pgp komt dan in het vrije deel bovenop het examenprogramma en wordt dan afgesloten met een schoolexamen.

Belangrijke aandachtspunten:

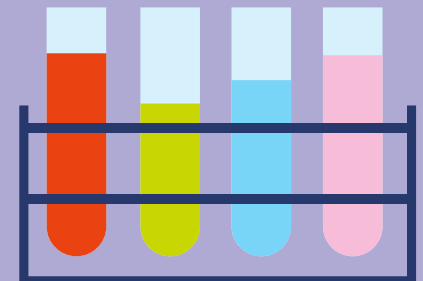
- Deze variant is een aanzienlijk zwaarder programma vergeleken met de andere varianten.
- Deze variant is bedoeld als verbreding van het aanbod voor de leerlingen.
- Het pgp kan niet gebruikt worden als extra vak voor het doorstroomrecht naar het havo.

4

Welke profielgebonden vakken horen bij het praktijkgericht programma?

In de tabel zie je welke profielgebonden vakken (verplichte profielvakken gl) gekoppeld zijn aan een specifiek PGP.

Praktijkgericht programma	Verplichte profielvakken gl
Economie en Ondernemen Horeca, Bakkerij en Recreatie	Economie Ter keuze van de leerling: wiskunde, Frans of Duits
Groen	Wiskunde Ter keuze van de leerling: biologie of nask 1
Zorg en Welzijn	Biologie Ter keuze van de leerling: wiskunde, maatschappijkunde, geschiedenis of aardrijkskunde
Technologie en Innovatief Vakmanschap Bouwen, Wonen en Interieur Produceren, Installeren en Energie Mobiliteit en Transport Medie, Vormgeven en ICT Maritiem en Techniek	Wiskunde Nask 1
Dienstverlening en Producten Informatietechnologie Technologie en Toepassing	Wiskunde, economie, biologie en/of nask 1

Voorbeelden van lessentabellen

Figuur 1

Klas 3 tl 6 avo-vakken + pgp Mogelijkheid 1	Vakken	Uren
Gemeenschappelijk deel	Nederlands	4
	Engels	4
	LO	2
	CKV	1
	Maatschappijleer	2
	Profielwerkstuk	1
Profieldeel	Wiskunde	4
	Biologie	3
Vrij deel	Economie	2
	Nask 1	3
	Pgp	5
Extra	Mentoruur	1
Totaal 32 lesuren		

Klas 4 tl 6 avo-vakken + pgp Mogelijkheid 1	Vakken	Uren
Gemeenschappelijk deel	Nederlands	4
	Engels	4
	LO	2
Profieldeel	Wiskunde	4
	Biologie	3
Vrij deel	Economie	2
	Nask 1	3
	Pgp	5
Extra	Mentoruur	1
Totaal 28 lesuren		

Hier zijn twee voorbeelden van lessentabellen opgenomen.

- Figuur 1: een voorbeeld van een tl-route met pgp en doorstroom naar de havo.
- Figuur 2: een voorbeeld van een gl-route met pgp.

In beide lessentabellen is uitgegaan van lesuren van 50 minuten.

Dit tl-diploma geeft doorstroomrecht naar de havo

5

Voorbeelden van lessentabellen

Figuur 2

Klas 3 gl pgp in profieldeel Mogelijkheid 2	Vakken	Uren
Gemeenschappelijk deel	Nederlands	4
	Engels	4
	LO	2
	CKV	1
	Maatschappijleer	2
	Profielwerkstuk	1
Profieldeel	Pgp	5
	Biologie	3
	Wiskunde	3
Vrij deel	Leerroute 3 vakken	6
	Economie	2
Extra	Mentoruur	1
Totaal 34 uren		

Klas 4 gl pgp in profieldeel Mogelijkheid 2	Vakken	Uren
Gemeenschappelijk deel	Nederlands	4
	Engels	4
	LO	2
Profieldeel	Pgp	5
	Biologie	3
	Wiskunde	3
Vrij deel	Economie	2
Extra	Mentoruur	1
Totaal 24 uren		

Planning invoering pgp door de schoolorganisatie

6

Voordat een pgp op een school wordt gerealiseerd, moeten er een aantal stappen doorlopen zijn. Aandachtspunten zijn opgenomen in onderstaand stappenplan. Het ontwikkelen en invoeren van het praktijkgericht programma zal meerdere jaren beslaan.

Houd hier rekening mee. Dit stappenplan biedt houvast maar is niet leidend. Iedere school zal hierin zijn eigen richting kunnen kiezen.

Tijdspad	Actie door Curio	Actie door vmbo-school
mei jun jul '24	Aanvraag subsidie indienen (investeringskosten/opstartkosten).	N.a.v. subsidieaanvraag een actieplan maken.
		Doornemen 'Handboek voor scholen'.
		Aan de hand van opgedane kennis over pgp voor eigen school visie vormen.
		Stel een goed pgp-docententeam samen voor: <ul style="list-style-type: none"> - ontwikkeling pgp binnen de school, - leggen van contacten met externe opdrachtgevers om het pgp vorm te geven, - plannen en volgen passende scholing voor docent/ coach.
		Geef het pgp-docententeam ruimte binnen hun jaartaak om een onderwijsprogramma te ontwikkelen voor het pgp.
sept okt nov dec '24	Formatiebeleidsplan opstellen (voor meerdere jaren).	Start ontwikkelen van een onderwijsprogramma voor het pgp en deze (tijdig) aanpassen/aanvullen.
	Verkenning naar samenwerking STO, decanen en samenwerking Curio mbo i.z. pgp.	Vrijroosteren pgp-docententeam voor deelname aan Edex op donderdag 14 november en vrijdag 15 november .
	Bijstellen begroting (tbv middelen voor invoering en geven van pgp).	
	Update over het pgp in OC, TC, SC.	

6

Planning invoering pgp door de schoolorganisatie

Tijdspad	Actie door Curio	Actie door vmbo-school
jan feb mrt '25	Marketing en communicatie inschakelen voor communicatieplan.	Zorgen voor voldoende draagvlak (zowel binnen de scholen, (externe) opdrachtgevers, mbo, instellingen en ouders).
	Update over het pgp in OC, TC, SC.	Inventariseren van faciliteiten/middelen en deze aanpassen/aanvullen om de pgp-lessen te kunnen verzorgen.
	Starten van marketing en communicatie-activiteiten.	Start proces aanpassing lessentabel.
		Starten met voorlichting klassen die gaan kiezen voor een pgp. Kijken naar klassengrootte en noodzaak aanwezigheid van onderwijsassistenten. Samenwerking met decanen opzoeken.
apr, mei '25	Update over het pgp in OC, TC, SC.	Creëren van ruimte in het lesrooster voor de uitvoering van de pgp-lessen.
	Bespreken budget voor opstart pgp (opstartkosten) en continuering van het PGP.	Binnenhalen van mogelijke opdrachten. Inrichten van LOB ontwikkelpad. Starten met examenconcepten-eindtermen en pta.
		Afronden ontwikkeling van onderwijsprogramma. Wijziging lessentabel definitief maken.
jun – jul '25		Definitieve keuze pgp-pad inventariseren klassen gl/tl.
		Laatste inrichting en toewijzen van rollen en taken in zake uitvoering van de pgp lessen.

Veranderen in de school

Naast het volgen van het stappenplan (hoofdstuk 6) adviseert het leerlab ook rekening te houden met een aantal basiselementen die zorgen voor een succesvolle verandering (Knoster, 1991). Om de invoering van het praktijkgericht programma goed te laten verlopen zijn visie, draagvlak, een plan, middelen en competente docenten nodig. Wanneer één van deze elementen ontbreekt, zal de verandering niet succesvol zijn en hierbij ook de implementatie van het ppg niet.

In onderstaande figuur wordt dit verduidelijkt. Een toelichting op de basiselementen vertaald naar het ppg is daaronder te lezen.

Visie

Curio vindt dat het praktijkgericht programma past bij haar onderwijsvisie. Daarom heeft Curio besloten dat het ppg onderdeel wordt van het curriculum op al haar vmbo-scholen.

Maar naast een gezamenlijke visie van Curio heeft iedere vmbo-school ideeën over de invoering van het ppg. Hoe past het ppg binnen het schoolplan, welke profielen passen binnen de school, wat kenmerkt de regio en hoe wordt daar al mee samengewerkt?

Het bespreken en beschrijven van de visie geeft richting aan het ppg-docententeam om de doelen en ambities van het programma te omarmen en uit te voeren. Het zorgt ervoor dat alle betrokkenen dezelfde kant op kijken, wat bijdraagt aan de duurzaamheid en het succes van de implementatie.

7

Veranderen in de school

Belang

Het creëren van draagvlak is een ander element om ervoor te zorgen dat de implementatie van het pgp succesvol zal verlopen. Zonder breed gedragen steun van alle betrokkenen, inclusief docenten, leerlingen, ouders en andere stakeholders, is de kans groot dat het programma op weerstand stuit en niet volledig tot zijn recht komt.

Draagvlak wordt gecreëerd door stakeholders in kaart te brengen, te bepalen welke boodschap er wordt gecommuniceerd en op welke manier. De hulp van marketing en communicatie kan daarbij niet ontbreken.

Zorg er tijdig voor dat zij worden betrokken in de planning van de invoering van het pgp.

Plan

De invoer van een praktijkgericht programma is voor sommige scholen een flinke verandering ten opzichte van het huidige programma. In dit handboek voor scholen is een stappenplan opgenomen in H6, welke hulp biedt bij het ontwikkelen van een plan van aanpak. Iedere vmbo-school zal voor zichzelf een plan moeten maken waarin keuzes zijn gemaakt op basis van de persoonlijke visie en doelstellingen van de eigen school.

Lessentabel en lesrooster

Het tijdig voldoende ruimte creëren in de lessentabel en het lesrooster zorgt voor een goede uitvoering van de lessen behorende bij het pgp.

Edex

Als onderdeel van het plan wordt een speciale editie van Edex georganiseerd voor de vmbo-scholen inzake het pgp. Op **donderdag 14 november en vrijdag 15 november** in Eindhoven. Alle pgp-docententeams, kartrekkers en vakgroepvoorzitters van de verschillende scholen gaan gezamenlijk aan de slag om uitvoering te geven aan het ontwikkelplan van het praktijkgericht programma.

Middelen

Subsidie

Het aanbieden van een examenvak als het pgp kost extra geld. Om scholen tegemoet te komen is er sinds maart 2024 een subsidieregeling. Deze bestaat uit een subsidiebedrag om te helpen bij de investeringen in het pgp (scholing docenten en ontwikkeltijd) en een subsidiebedrag voor de opstartkosten (aanschaf materiaal en inrichten ruimtes). Curio heeft deze centraal aangevraagd. Over de toewijzing hiervan komt meer duidelijkheid in augustus 2024.

Faciliteiten

Afhankelijk van het gekozen pgp of de pgp's moet per school worden gekeken naar welke faciliteiten/middelen (lokaalinrichting, logistiek (vervoer), materiaal) aanwezig zijn en welke nog aangeschaft moeten worden. Niet alleen voor het opstarten van een pgp is budget nodig, maar ook voor de continuering van het pgp zal jaarlijks budget moeten worden vrijgemaakt.

Klassengrootte

Voor het uitvoeren van het pgp adviseert het leerlab om een andere/kleinere klassengrootte te hanteren dan bij een avo-vak.

Formatie

Uit de rapportage van de pilots pgp blijkt dat het een zwaardere belasting voor de docent is om het vak pgp te geven. Schooljaar 2024/2025 zal door de verschillende Curio vmbo-scholen worden gebruikt om het pgp voor te bereiden. Om het pgp goed voor te bereiden wordt door leerlab pgp geadviseerd om 1,0 fte hier voor in te zetten. Deze 1,0 fte kan verdeeld over meerdere collega's worden ingezet.

Veranderen in de school

Competenties

Vakgroepvoorzitter en kartrekker

Om samenwerking tussen de verschillende scholen (binnen Curio) te bevorderen, adviseren wij om een pgp vakgroepvoorzitter en een kartrekker op ieder school te benoemen. De kartrekker sluit iedere 4 tot 6 weken aan bij intervisiebijeenkomsten van het realisatielab. Hierin wisselt hij ideeën uit met de andere vmbo-scholen van Curio.

Ontwikkel- /docententeam

Om het praktijkgericht programma vorm te geven is een goed samengesteld docententeam een voorwaarde. Onder andere voor de ontwikkeling van het pgp binnen de school en het leggen van contacten met externe opdrachtgevers. Om docenten te ondersteunen in de ontwikkeling van opdrachten voor het pgp is een goed doordachte stimuleringsstructuur door systematische training (onder andere door Edex en de bijeenkomsten van het leerlab) benodigd. Naast het volgen van externe scholing kan ook gebruikt gemaakt worden van docentenstages.

Docentprofiel

De invoering van het pgp vraagt een ander docentprofiel. De docenten van het praktijkgericht programma en het ontwikkelteam hebben netwerkvaardigheden, kennis van onderwijsontwikkeling en een proactieve houding nodig. Van docenten wordt ook verwacht dat zij hun les anders vormgeven. Zij zullen de rol van coach hebben in het begeleiden van leerlingen in de uitvoering van de pgp-module. In de pgp-gids voor docenten gaan we hier dieper op in.

8

Toekomst

Als leerlab kijken we vooruit en zien we een horizon vol mogelijkheden. We zien een toekomst waar het praktijkgericht onderwijs niet alleen een programma is, maar waarin elke leerling op iedere vmbo-school van Curio alle ruimte krijgt om zijn/haar talenten te ontdekken en ontwikkelen.

Het leerlab heeft nagedacht over de toekomst en een aantal punten geformuleerd welke nog verder onderzocht zullen worden.

Hieronder volgt daarvan een opsomming:

- Onderzoeken hoe meer samengewerkt kan worden met en informatie gehaald kan worden bij andere leerlabs (skillspaspoort, blended leren, flexibilisering).
- Onderzoeken hoe we een goede ontwikkeling van een ppg bevorderen in samenwerking met verschillende mbo's.
- Samenwerken met avo-vakken stimuleren en ontwikkelen.
- Onderzoeken hoe en door wie coördinatie en overzicht gehouden kan worden op de contacten met mbo's, bedrijven, instellingen en stageplaatsen.
- Onderzoeken hoe een bredere samenwerking kan worden opgestart met Stichting Techniek Onderwijs en decanen van verschillende scholen.

Bronnen

9

Wiersma, D. (2023). Kamerbrief over praktijkgerichte programma's.

Geraadpleegd op: [Kamerbrief over praktijkgerichte programma's vmbo | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

Curio. (2023). Curio Instellingsplan 2024-2030.

Geraadpleegd op 28-03-2024 van: [13923034-curio-instellingsplan_a4-v21_digital.pdf](#)

Curio. (2020). Curio Onderwijsvisie.

Geraadpleegd op 28-03-2024 van: [Curio onderwijsvisie | Curio](#)

Handleiding beleid. (z.d.). Praktijkgerichte Programma's.

<https://www.praktijkgerichteprogrammas.nl/praktijkgericht-programma/handleiding-beleid/>

Nationaal Regieorgaan onderwijsonderzoek. (2024).

<https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten/monitor-en-evaluatie-pilots-nieuwe-leerweg-vmbo-2021-2025>

NRO. (2024). Rapportage monitor- en evaluatieonderzoek pilot praktijkgericht programma en nieuwe leerweg vmbo September 2022.

Geraadpleegd in december 2023 van: <https://www.nro.nl/sites/nro/files/media-files/Tussenrapport%20monitor-%20en%20evaluatieonderzoek%20pilot%20praktijkgericht%20programma%20en%20nieuwe%20leerweg%20vmbo.pdf>.

NRO. (2024). Rapportage Pilots praktijkgericht programma vmbo Rapport 2023

Oktober 2023. Geraadpleegd in december 2023 van: https://www.nro.nl/sites/nro/files/media-files/tussenrapport_-_monitor-_en_evaluatieonderzoek_pilots_praktijkgericht_programma_0.pdf

Praktijkgerichteprogrammas.nl. (2024). Aanbod.

Geraadpleegd in november 2023 van: [Aanbod - Praktijkgerichte programma's \(Praktijkgerichteprogrammas.nl\)](#)

Praktijkgerichteprogrammas.nl. (2024). Positie in de leerwegen.

Geraadpleegd in november 23 van: [Positie in de leerwegen - Praktijkgerichte programma's \(Praktijkgerichteprogrammas.nl\)](#)

Praktijkgerichteprogrammas.nl. (2024). Examenprogramma.

Geraadpleegd in november 2023 van: <https://www.Praktijkgerichteprogrammas.nl/praktijkgericht-programma/examenprogramma/>

Praktijkgerichteprogrammas.nl. (2024). Handleiding Beleid.

Geraadpleegd in november 2023 van: [Handleiding beleid - Praktijkgerichte programma's \(praktijkgerichteprogrammas.nl\)](#)

Praktijkgerichteprogrammas.nl. (2024). Inrichting vanaf schooljaar 24-25.

Geraadpleegd in november 2023 van: [Minister geeft duidelijkheid over inrichting praktijkgericht programma gl/tl vanaf schooljaar 2024-2025 - Praktijkgerichte programma's \(praktijkgerichteprogrammas.nl\)](#)

9

Bronnen

Platforms vmbo. (2024). Internetconsultatie Beleidskompasformulier.

Geraadpleegd op 09-11-2023 van: <https://www.platformsvmbo.nl/wp-content/uploads/2023/11/Beleidskompas-formulier.pdf>. Rijksoverheid.

Platformsvms vmbo. (2024). Profielgebonden AVO-vakken.

Geraadpleegd op: [AVO - Stichting Platforms vmbo](#)

Paul, M. De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs. (2020). AMvB, wijziging van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Geraadpleegd in december 2023 van: <https://www.platformsvmbo.nl/wp-content/uploads/2023/11/003-ID-25372-AMvB-definitief-Praktijkgerichte-vakken-vmbo-tl-en-gl.pdf>

Stichting Platforms vmbo. (2024). Nieuwsbrief 08-11-2023.

Geraadpleegd op 01-12-2023 van: www.platformsvmbo.nl

Schmeink, T. (2023). Besluit praktijkgerichte vakken vmbo gl en tl.

Geraadpleegd op: 03-11-2023 van: <https://www.internetconsultatie.nl/praktijkgerichtvak/reactie/0b5e019c-9d71-4864-b937-9417974f1dae>

**De lesroosters en urenverdeling zijn zelfbedacht op basis van een bestaand lesrooster dat Curio gebruikt.*

Opdrachtbeschrijving leerlab praktijkgericht programma 2023/2024

Context – wat is de aanleiding?

Vanaf schooljaar 2024-2025 mogen scholen op vrijwillige basis een praktijkgericht programma aanbieden als examenvak in de gemengde en theoretische leerweg. Minister Wiersma vertelt in de kamerbrief van 11 mei 2023 dat de periode 2024-2027 gezien wordt als oriëntatieperiode. Naar aanleiding van de bevindingen en de evaluatie vanuit de pilotscholen worden er besluiten genomen over de inrichting van het praktijkgericht programma.

Curio heeft besloten dat het praktijkgericht programma onderdeel wordt van het curriculum op het vmbo. Dit zorgt ervoor dat de verschillende scholen samen nadenken over hun onderwijsprogramma om het praktijkgericht programma passend te maken binnen de visie en de omgeving van de school. Daarom is besloten om hier tijd en aandacht aan te besteden binnen het leerlab praktijkgericht programma.

Resultaat – wat wel en wat niet?

Eind schooljaar 2023-2024 levert het leerlab aan het strategisch collectief en stakeholders het volgende op:

1. Deelnemers/scholen onderzoeken eigen ideeën en proberen deze uit ten behoeve van het praktijkgericht programma. In schooljaar 2024 ligt er een programma zodat het uiterlijk in 2025 geëffectueerd kan worden;
2. Eén scenario van een lesprogramma per school waarin het praktijkgericht programma is ingebed;
3. Een helder, inhoudelijk plan rondom facilitering per school om een praktijkgericht programma te draaien;
4. Per school is duidelijk wat de profilering is van de locatie en hoe dit vormgegeven wordt;
5. Op regionaal of schoolniveau samenwerking in het vinden van stageplekken organiseren.

De resultaten hiernaast zijn ontstaan ten behoeve van het implementeren van een praktijkgericht programma per schooljaar 2024-2025. Scholen die nog geen praktijkgericht programma in hun curriculum hebben opgenomen moeten in het schooljaar 2024-2025 hiermee starten.

Afbakening – wat niet wordt opgeleverd

Inhoudelijke programma's om te draaien binnen de verschillende leerwegen. Er kan ten alle tijden gebruik gemaakt worden van de Challenges die ontwikkelt zijn door Bas Postma en Evi Haan.

Beschikbare middelen

Voorwaarden om het leerlab te laten slagen:

- Een leerlabdeelnemer wordt vanuit de locatie gefaciliteerd voor 0,2 fte om deel te kunnen nemen aan het leerlab;
- Een deelnemer is op donderdagmiddag tussen 13:00 en 17:00 beschikbaar;
- Leerlableiders hebben eens per vier weken een contactmoment met de opdrachtgever om voortgang te bespreken en al dan niet bij te sturen;
- Er zijn gelden beschikbaar binnen het leerlab om producten te ontwikkelen die nodig zijn voor het voltooiën van de opdracht.

Doorlooptijd

Het leerlab levert eind schooljaar 2023-2024 producten en/of voorstellen op ten behoeve van het starten van het praktijkgericht programma op alle vmbo-locaties. Indien dit verder ontwikkeld moet worden kan daar ruimte en ondersteuning voor geboden worden in het realisatielab met de duur van 1,5 jaar.

curio

PGP-gids

Handboek voor scholen
die het praktijkgericht programma
willen implementeren

2024